Мистецтво поетапного створення традиційного українського оберегу

Лялька-мотанка Трав’яниця

Виконала студентка
Ізмаїльського державного гуманітарного університету

Педагогічного факультету, кафедри дошкільної та початкової освіти
464П групи

Іваненко Олена Віталіївна

Квітень 2022 року

Історичний екскурс

Лялька-мотанка здавна відома не лише як дитяча іграшка, але й як могутній магічний талісман та оберіг родини. Головним призначенням ляльки у ті часи було берегти душу свого власника від зла, хвороб і нечистих помислів, а лялечку-оберіг часом передавали з покоління в покоління впродовж років і віків, і були ляльки, про які складалися легенди, і потім передавалися від матері до дочки як священний переказ. Вважається, що вони з'явилися ще у добу пізнього палеоліту. Тож нині можна сказати, що ляльці вже 7 000 років.

Однією з найдавніших ляльок-мотанок була «Трав'яниця». Це лялька, яка наповнена запашними лікарськими травами, оберіг на здоров'я та гарний сон.

Історичний екскурс: опис наповнення ляльки

Існує досить багато варіантів складу наповнення: трава пустирнику, м’ята, меліса (для гарного сну), чабрець (для дихальних шляхів, антисептик), гілочки туї, часник, соснові бруньки (при вірусах взимку), звіробій (від неврастенії, головного болю), лаванда (антимікробний засіб, а також проти молі), душиця (заспокійливе та при ангіні), полин, хвоя, ялівець, базилік, смородинове листя, шавлія, ромашка, материнка тощо. А якщо додати одну гвоздичку, або подрібнену корицю, то можна довго насолоджуватися незвичайними ароматами. Деякі додають і краплі олії певних трав.

Лялечку необхідно пом’яти в руках, поворушити, і по кімнаті рознесеться трав’яний дух, який віджене духів хвороби. «Трав’яниця» стежить за тим, щоб хвороба не потрапила у хату. Від неї йде ніби тепло. Вона й захисниця від злих духів хвороби, й добра забавка. Ляльку підвішували в хаті над колискою дитини, ставили біля ліжка хворого, давали грати дітям.

Збір матеріалів

Для виготовлення ляльки-мотанки Трав’яниці було підібрано 4 види тканини (для обличчя - біла, натуральна для мішечка та нижньої сукні, із візерунками квітів для верхньої сукні та кольорова для поясу з хусткою).

Підібрано коричневі нитки для в’язання, щоб зробити волосся. Нитки для скріплення частин мотанки, а також нитки з голкою для прикрашання і закріплення аксесуарів. Ножиці.

Для оздоблення ляльки аксесуарами використано різнокольорові намистини, прикраси з тканини, паєтки, резинка для закріплення коси.

Підбір наповнення

Визначено та підготовлено такі трави: сушена м’ята, шавлія, чорнобривці, розмарин. Цілющі властивості цих трав відомі чи не кожному.

Окрім мотанки як оберегу від хвороб, вона закликала на добробут і багатство, на злагоду і щастя, отож у середину крім цілющих трав клали іноді монети. Було вирішено покласти монети – гривні.

Виготовлення Трав’янички: голова ляльки

Першим етапом завжди йде виготовлення голови ляльки. Наповнювачем обрано синтепон (ще варіант – покласти вату з травами). Для обличчя підібрано щільну стрейчеву білу тканину.

Беремо шматок синтепону, як показано на фото, вкладаємо всередину прямокутника з білої тканини. Рівняємо, щоб вийшов овал без складочок, наскільки це є можливим. Закріплюємо білими нитками.

З частини тканини формуємо груди ляльки, замотуючи, як і голову, обов’язково за годинниковою стрілкою, відповідно до стародавніх звичаїв.

Виготовлення Трав’янички: тулуб ляльки

Для формування тулубу спочатку готуємо духмяний, ароматний мішечок з цілющих трав, що були обрані та зазначені раніше.

Мішечок також було самостійно виготовлено з натуральної тканини, зшитий нитками строчкою «назад голкою». Усередину нього кладемо монети, чергуючи мікс трав. Закриваємо щільно мішечок та прив’язуємо його до попередньої основи, формуючи тулуб мотанки.

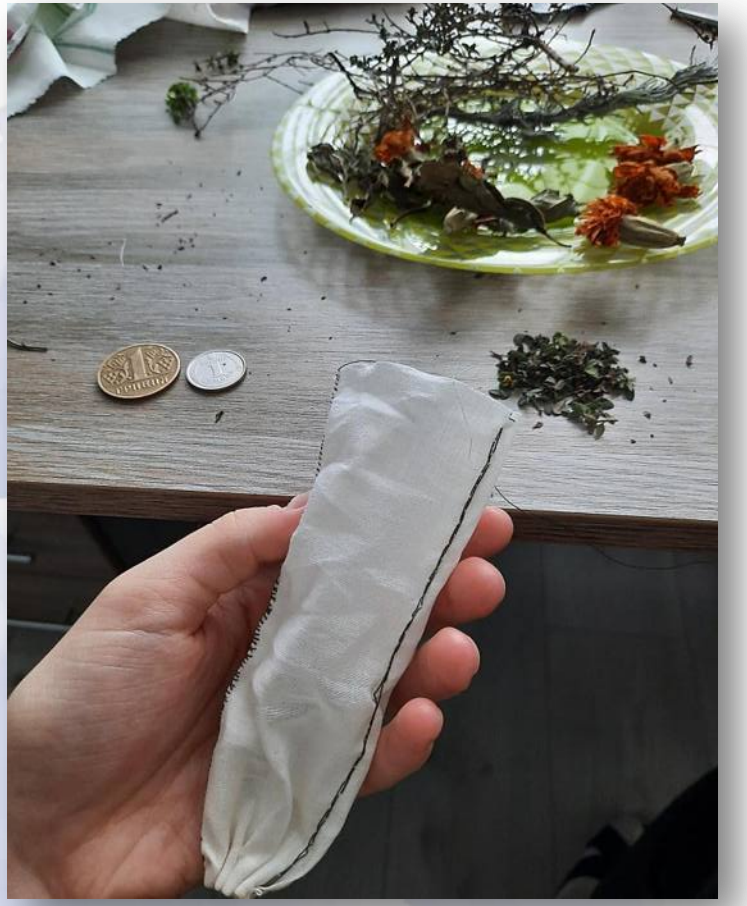

Приємні пахощі від ароматного тулубу на цьому етапі вже чутно.

Виготовлення Трав’янички: руки ляльки

Далі виготовляємо руки ляльки-оберегу. Вирізаємо прямокутник з тканини (усі тканини попередньо були випрасовані для охайного вигляду мотанки). Згортаємо краї, як показано на фото. На цьому етапі прийшла ідея покласти всередину м’який дріт, щоб руки ляльки були рухливі, і вона могла «нести» свої трави, тому з одного боку дріт довший, ніж з іншого. Згортаємо та замотуємо в такі «пучки», ніби рукави. А на тулуб ляльки приміряємо відповідну тканину до рукавів (для нижньої сукні).

Виготовлення Трав’янички: нижня сукня

Примотуємо руки до тулуба мотанки, формуючи хрест на її грудях та закріплюючи нижню сукню. Додаємо ще тканину, щоб сформувати пишну основу для верхньої сукні.

Виготовлення Трав’янички: вбрання ляльки

Підбираємо візерунок на тканині необхідного розміру і вирізаємо відносно до нього. Треба розкроїти майбутню сукню та зшити її по боках.

Після її виготовлення вдягаємо на ляльку та закріплюємо нитками місце, де буде пояс.

Виготовлення Трав’янички: волосся ляльки

Виготовляємо волосся ляльки-мотанки. Беремо тканинний скотч і на нього приклеюємо довгі «пасма» підготовлених ниток необхідної довжини (буде довге волосся), що, зазвичай, використовують для в’язання. Зшиваємо посередині скотчу швом «назад голкою», або можна і «уперед голкою», проте у будь-якому випадку треба декілька разів пройтись, щоб добре зафіксувати проділ майбутньої зачіски. Після зшивання обриваємо шматочки скотчу.

Приміряємо зачіску на ляльку і пришиваємо її звичайними нитками у колір волосся до голови.

Оздоблення Трав’янички

Прикрашаємо та оздоблюємо ляльку.
Було підібрано відповідні намистини
зелених кольорів та відтінків,
паєтки до елементів квіточок на сукні.

По краю сукні обшиваємо
двома видами намистин.
Виготовлено браслети,
що закріплені на руках, та намисто.

Виготовлено тканинні прикраси,
що оздоблені також намистинами.

Виготовлення Трав’янички: зачіска та аксесуари

Робимо зачіску ляльці: заплітаємо косу, підрізаємо волосся, фіксуємо резинкою. Вирізаємо з кольорової тканини хустку та пояс, удосконалюємо образ мотанки.

Результат мистецько-творчої діяльності

Прикрашаємо духмяним обідком шавлії, даємо нести пахчу траву розмарину та сушену квітку чорнобривців.

Лялька-мотанка Трав'яниця
Використані матеріали: 4 види тканини, нитки, намистини, пастки, резинка, монети, трави: м'ята, шавлія, чорнобривці, розмарин
Творчість студентки: Олени Іваненко, 464П
2022 р.

Фотозвіт

Лялька-мотанка Трав’яниця готова! Відправляємо на фотосесію.

Дякую за увагу!

Підсумки авторського проєкту